

Komenda Główna Straży Granicznej

<https://strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/promocja-i-tradycje-formacji/historia-sg/10872,Akt-5-listopada-1916.html>
07.12.2025, 06:20

Akt 5 listopada 1916

Sylwia Wojtowicz
04.11.2022

5 listopada 1916r. wydano proklamację podpisaną przez generalnych gubernatorów von Beselera i Kuka. Była ona obietnicą powstania Królestwa Polskiego, pozostającego w nieokreślonej bliżej „łączności z obu sprzymierzonymi mocarstwami”. Poznaj dzieje granic RP.

Przedłużająca się wojna światowa zmusiła władze austro-węgierskie i niemieckie do szukania rezerw mobilizacyjnych wśród ujarzmionych narodów. Dokonania I Brygady Legionów Polskich w bitwie pod Kostiuchnowką zwróciły uwagę gen. Ericha Ludendorffa na wartość bojową polskiego rekruta. Zaproponował on w liście do władz w Berlinie utworzenie zależnego od Niemiec państwa polskiego i zbudowanie polskiej armii, która mogła przechylić szalę zwycięstwa na stronę Niemiec na froncie wschodnim.

5 listopada 1916 władze niemieckie i austro-węgierskie wydały proklamację podpisaną przez generalnych gubernatorów von Beselera i Kuka. Proklamacja zawierała obietnicę powstania Królestwa Polskiego, pozostającego w nieokreślonej bliżej „łączności z obu sprzymierzonymi mocarstwami”. W akcie proklamacji nie podano granic przyszłej monarchii, a jej status określało słowo „samodzielne” zamiast „niepodległe”. W dokumencie zawarto też sformułowania dotyczące utworzenia armii polskiej. Polscy działacze narodowi uznali ogłoszenie tego aktu za działanie pozorne.

Władze niemieckie za wszelką cenę starały się przeciągnąć Polaków na swoją stronę. 15 stycznia 1917 rozpoczęła działalność Tymczasowa Rada Stanu w Królestwie Polskim. W październiku 1917 władze okupacyjne ustanowiły Radę Regencyjną, która zastępowała króla i regenta. Natomiast 26 listopada 1917 powstał rząd Jana Kucharzewskiego. Mimo wszystko akt 5 listopada odegrał pozytywną rolę, ponieważ otworzył międzynarodową dyskusję nad sprawą polską i zmusił Ententę do zajęcia stanowiska.

Rząd rosyjski 15 listopada 1916 zaprotestował przeciw rozporządzaniu Królestwem Polskim przez okupantów oraz ponowił uroczyście przyrzeczenie stworzenia całej Polski złożonej z wszystkich ziem polskich, która po zakończeniu wojny będzie miała prawo z całą swobodą samodzielnie urządzić swoje życie narodowe, kulturalne i gospodarcze panującym pod berłem rosyjskim na zasadzie jedności państwowej. Oświadczenie to poparły Wielka Brytania i Francja. W rosyjskiej Dumie Państwowej premier Aleksander Trepow złożył 2 grudnia oświadczenie, że ziemie odwiecznie polskie poza granicami Rosji będą odzyskane, a cała Polska w granicach etnograficznych będzie wolna w nierozzerwalnym związku z Rosją. Car Mikołaj II 12/25 grudnia 1916 wydał rozkaz, w którym do celów wojny zaliczył odbudowę Polski wolnej, złożonej ze wszystkich trzech części, dotąd rozdzielonych jednak, nadal w unii z Imperium Rosyjskim. W grudniu 1916 za niepodległość Polski wypowiedział się parlament Włoch.

Po rewolucji lutowej w roku 1917 i obaleniu caratu w Rosji rząd tymczasowy księcia Lwowa 17/30 marca 1917 zadeklarował, że „Naród rosyjski, który zrzucił jarzmo, przyznaje także polskiemu bratniemu narodowi pełne prawo stanowienia o swoim losie według własnej woli. Rząd Tymczasowy (...) dopomoże do utworzenia niezawisłego państwa polskiego ze wszystkich terytoriów, w których Polacy tworzą większość, jako rękojmię trwałego pokoju w przyszłej, nowo zorganizowanej, Europie”.

W styczniu 1918 za niepodległość Polski w punkcie trzynastym swojego orędzia, wypowiedział się prezydent Stanów Zjednoczonych Woodrow Wilson.

Tekst: M. Telepko, pod red., S. Wojtowicz-Sander

Zdjęcie: Domena publiczna